

MODULE 03: MISHANDELING, VERWAARLOZING EN ONTWIKKELING

M▲PChipp

SUPPORTED BY THE RIGHTS, EQUALITY
AND CITIZENSHIP (REC) PROGRAMME
OF THE EUROPEAN UNION

MISHANDELING, VERWAARLOZING EN ONTWIKKELING

- ▶ Definities
- ▶ Feiten en cijfers
- ▶ Ontwikkeling van kinderen
- ▶ Risicofactoren
- ▶ Verwaarlozing, emotionele mishandeling als indicatoren van gevaar voor kinderen

HOE LUIDT ARTIKEL 19 VAN HET KINDERRECHTENVERDRAG?

VN KINDERRECHTENVERDRAG, ARTIKEL 19

Staten die partij zijn moeten passende wetten hebben om geweld te verbieden, maar Staten moeten ook administratieve, sociale en onderwijskundige maatregelen nemen om kinderen te beschermen.

“Alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik” vallen onder Artikel 19.

VERSCHILLENDE BENADERINGEN EN INTERPRETATIES VAN DEFINITIES

VN COMITE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (CRC) ALGEMEEN COMMENTAAR NR 13 (2011)

Geweld:

„In het gewone spraakgebruik wordt de term geweld vaak uitsluitend gebruikt voor lichamelijk letsel en/of opzettelijke schade. Maar het Comité stelt met nadruk dat de keus voor de term geweld in geen geval moet worden geïnterpreteerd als een poging om de impact van niet-fysiek letsel of niet directe vormen van schade (zoals bijv. verwaarlozing en geestelijke mishandeling) te bagateliseren of niet aan de orde te stellen.”

VN COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (CRC) ALGEMEEN COMMENTAAR NR 13 (2011)

Verwaarlozing of verwaarlozende behandeling:

Verwaarlozing is het niet zorgen voor de lichamelijke en geestelijke behoeften van kinderen, hen niet beschermen tegen gevaar, of gezondheidszorg, geboorteregistratie of andere diensten onthouden wanneer degenen die verantwoordelijk zijn voor hun zorg wel de middelen voor, kennis van en toegang tot deze diensten hebben. Hieronder vallen:

(a) Lichamelijke verwaarlozing: verzuimen een kind te beschermen tegen schade, ook door een tekort aan supervisie, of verzuimen een kind te voorzien van basisbehoeften zoals toereikend voedsel, onderdak, kleding en basisgezondheidszorg;

(b) Psychische of emotionele verwaarlozing: waaronder een tekort aan emotionele steun en liefde, voortdurend gebrek aan aandacht voor het kind, verzorgers die 'psychisch afwezig' zijn en de signalen van jonge kinderen veronachtzamen, en blootstelling aan partnergeweld, misbruik van drugs of alcohol;

VN COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (CRC) ALGEMEEN COMMENTAAR NR 13 (2011)

Verwaarlozing of verwaarlozende behandeling (vervolgd):

(c) Verwaarlozing van de lichamelijke of geestelijke gezondheid van kinderen: onthouden van noodzakelijke medische zorg;

(d) Educatieve verwaarlozing: het niet houden aan wetgeving die verzorgers vraagt om onderwijs aan hun kinderen veilig te stellen door naar school te gaan of anderszins; en

(e) Verlating: een verontrustende praktijk die disproportionele schade kan aanrichten, onder andere bij buitenechtelijke kinderen en kinderen met beperkingen in sommige samenlevingen.

VIGNETTE

M▲PChipp

IS DIT VERWAARLOZING? ZO JA, WIE VERWAARLOST DE BEHOEFTE VAN HET KIND, EN HOE KAN DE SITUATIE WORDEN VERBETERD ?

In een arme sloppenwijk kunnen ouders alleen een minimum aan voedsel bieden aan hun kind met diabetes. Hij heeft ook een speciale bril nodig. De ouders zijn niet in staat om speciaal voedsel voor hem te kopen of de bril te laten maken, omdat deze niet lokaal te krijgen zijn en ze zich geen goede kwaliteit voedsel kunnen permitteren, laat staan naar een grotere stad te reizen. Ze begrijpen ook niet waaruit het speciale dieet zou moeten bestaan. De kinderbescherming wil het kind weghalen bij de ouders omdat het volgens hen ernstig verwaarloosd wordt. Hun argumenten: in de eerste plaats begrijpen de ouders niet wat een diabetesdieet inhoudt, en in de tweede plaats hebben ze het kind niet de juiste voeding en de dure, speciale bril gegeven.

VN COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (CRC) ALGEMEEN COMMENTAAR NR 13 (2011)

Psychisch geweld:

Psychische mishandeling of misbruik, verbaal geweld en emotioneel geweld of verwaarlozing en dit kan inhouden:

- (a) Alle vormen van hardnekkige schadelijke interacties met het kind, bijvoorbeeld hen vertellen dat ze waardeloos zijn, niet geliefd, niet gewenst, of alleen van waarde om de behoeften van iemand anders te bevredigen;
- (b) Bang maken, terroriseren en bedreigen; exploiteren en corrumperen; afwijzen en verwerpen; isoleren, negeren en voortrekken;
- (c) Emotionele responsiviteit ontkennen; verwaarlozen van geestelijke gezondheids-, medische en educatieve behoeften;
- (d) Beledigen, schelden, vernederen, kleineren, belachelijk maken en de gevoelens van een kind kwetsen;

VN COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (CRC) ALGEMEEN COMMENTAAR NR 13 (2011)UN

Psychisch geweld (vervolg):

(e) Blootstellen aan huiselijk geweld;

(f) In eenzame opsluiting plaatsen, isoleren of in vernederende of ontaarde omstandigheden opsluiten; wanneer ouders de middelen hebben om tegemoet te komen aan de behoeften van hun kinderen. Het Comité heeft Staatspartijen vaak opgeroepen om “passende steun te geven aan ouders en voogden om hun verantwoordelijkheid als opvoeders te kunnen nemen” (art. 18, para. 2 van het Verdrag).

(g) Psychisch pesten en intimideren, door volwassenen of andere kinderen, ook door middel van communicatietechnologie (ICT) als mobiele telefoons en Internet (bekend als “cyberbullying”).

VERSCHILLENDE VORMEN VAN MISHANDELING

CRC/C/GC/13

Geweld in
massa-
media

Geweld
tussen
kinderen
onderling

Schade-
lijke
praktijken

Zelfver-
wonding

Geweld via
informatie- en
communicatie-
technologie

Systema-
tische en
structurele
schending
van kinder-
rechten

WHO DEFINITIES: REGELMATIGE REVISIE NODIG

KINDERMISHANDELING

WHO (1999)

Alle vormen van lichamelijke en/of geestelijke mishandeling, seksueel misbruik, verwaarlozing of nalatig gedrag, of commerciële of andere exploitatie die leiden tot daadwerkelijke of mogelijke schade aan de gezondheid, overleving, ontwikkeling of waardigheid van het kind binnen een verantwoordelijkheids-, vertrouwens- of machtsrelatie.

GEWELD

Europese Commissie (2010)

Geweld gaat over elke handeling die tot gevolg heeft, of kan hebben, lichamelijke, seksuele of geestelijke schade of lijden, inclusief het dreigen met zulke handelingen, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, zowel in het openbaar als in privé omstandigheden.

PSYCHOLOGISCH/EMOTIONEEL MISBRUIK

Psychisch/emotioneel misbruik van kinderen is doorlopende of veelvuldige vijandige behandeling door een ouder of verzorger die verantwoordelijk is voor de zorg of het onderwijs van het kind (waaronder vernedering, belachelijk maken, dreiging en intimidatie, en afwijzing), wat met grote waarschijnlijkheid een negatief effect zal hebben op de geestelijke gezondheid en ontwikkeling van het kind.

WHO (2002)

Verwaarlozing “heeft zowel betrekking op op zichzelf staande incidenten als op een voortdurend onvermogen van een ouder of ander gezinslid om zorg te dragen voor de ontwikkeling en het welzijn van het kind – wanneer de ouder in een positie is om dat te doen – op een of meerdere van de volgende terreinen: gezondheid, onderwijs, geestelijke ontwikkeling, voeding, onderdak en veilige leefomstandigheden. De ouders van verwaarloosde kinderen zijn niet per se arm. Ze kunnen ook welgesteld zijn.”

FEITEN EN CIJFERS

BELANGRIJKE FEITEN GEESTELIJKE MISHANDELING

Europees Parlement (2014)

In de Europese regio zijn naar schatting **55 miljoen kinderen** slachtofer van **psychische mishandeling** (Dit cijfer is **gerelateerd** aan een regiopopulatie van 204 miljoen kinderen)

Psychische mishandeling komt naar schatting **29.1%** voor in Europa .

Op EU niveau heeft de Fundamental Rights Agency (FRA) voor het eerst onderzoek uitgevoerd naar geweld tegen vrouwen in de 28 lidstaten, waarbij circa **10% van de vrouwen** aangaven dat ze slachtoffer waren geweest van **psychische mishandeling voor hun 15e**.

BELANGRIJKE FEITEN OVER VERWAARLOZING

WHO (2013)

Europees Parlement (2014)

Onderzoek naar verwaarlozing is beperkt in vergelijking met onderzoek naar andere vormen van geweld, maar analyse van onderzoek wereldwijd laat een hoge **prevalentie** zien – **16.3% voor lichamelijke verwaarlozing** en **18.4% voor psychische verwaarlozing**.

In de Europese regio hebben naar schatting **31 miljoen** kinderen **te maken met lichamelijke en 35 miljoen met psychische verwaarlozing**.

(Dit cijfer is gerelateerd aan een regiopopulatie van 204 miljoen kinderen)

Er is meer gestandaardiseerd Europees onderzoek nodig, met name naar psychische mishandeling en verwaarlozing.

BELANGRIJKE FEITEN OVER VERWAARLOZING (VERVOLG)

WHO (2013)
Europees Parlement (2014)

Het gezin is de beste plek om bescherming, lichamelijke en geestelijke verzorging en veiligheid te bieden aan kinderen. Maar thuis kan ook een gevaarlijke plek zijn voor hen. De hoge, maar nog onbekende prevalentie van geweld tegen kinderen door ouders en andere gezinsleden is in de laatste decennia erkend. Dat het de 'privésfeer' betreft, maakt het nog lastiger om aan te pakken.

Volgens de WHO is het bedrag dat wordt besteed aan korte en lange termijn kosten en schade van kindermishandeling en verwaarlozing die individuen, gezinnen en de samenleving oplopen vele malen hoger dan dat van preventieve maatregelen.

ONTWIKKELING VAN KINDEREN

M▲PChIPP

M03: ABUSE, NEGLECT & DEVELOPMENT
Introductory Presentation

22

DE ONTWIKKELING VAN KINDEREN

ONTWIKKELING VAN HET KIND IS...

- ▶ Sociaal
- ▶ Fysiek
- ▶ Intellectueel
- ▶ Communicatief
- ▶ Cultureel
- ▶ Emotioneel

BASISTEMPO EN PATROON ONTWIKKELING VAN ALLE KINDEREN

UNICEF (2008)

	Prenatal	0-1 Yrs	1-3 Yrs	3-6 Yrs
Motor development	█	█	█	█
Emotional control		█	█	
Social attachment		█	█	
Vocabulary		█	█	
Math/Logic		█	█	█

SAMENVATTING RISICO- EN BESCHERMENDE FACTOREN

	Risicofactoren	Beschermende factoren
Hechting	Ontbreken van een consistente, herkenbare verzorger in eerste jaren	Consistente, zorgende en ontvankelijke primaire verzorger in eerste jaren
Zelfrespect	Negativiteit, kritiek, onzekerheid en misbruik	Positiviteit, steun en aanmoediging, informatie krijgen, bescherming tegen misbruik
Weerbaarheid	Ontbreken van een ondersteunende, harmonieuze omgeving	Steun, consistentie en een positieve, liefdevolle omgeving

DE HERSENEN HEROVERWEGEN

ONTWIKKELING VAN HET KIND

,Rethinking the brain' (UNICEF 2008)

Oude manier van denken

Nieuwe manier van denken

Hoe het brein zich ontwikkelt hangt af van de genen waar je mee geboren bent.

Hoe het brein zich ontwikkelt is een complex samenspel van genen waar je mee geboren bent en ervaringen die je meekrijgt.

De ervaringen voor je derde jaar hebben maar beperkte impact op je latere ontwikkeling.

Vroege ervaringen hebben een uitgesproken impact op de vorming van de hersenen, en op de aard en mate van capaciteit als volwassene.

Een veilige relatie met een primaire verzorger creëert een gunstige context voor vroege ontwikkeling en leren.

Vroege interacties creëren niet alleen context, maar beïnvloeden direct de manier waarop de hersenen worden 'ingericht'.

Hersenen ontwikkelen zich lineair: de capaciteit van het brein om te leren en de veranderen groeit gestaag terwijl een kind zich ontwikkelt richting volwassenheid.

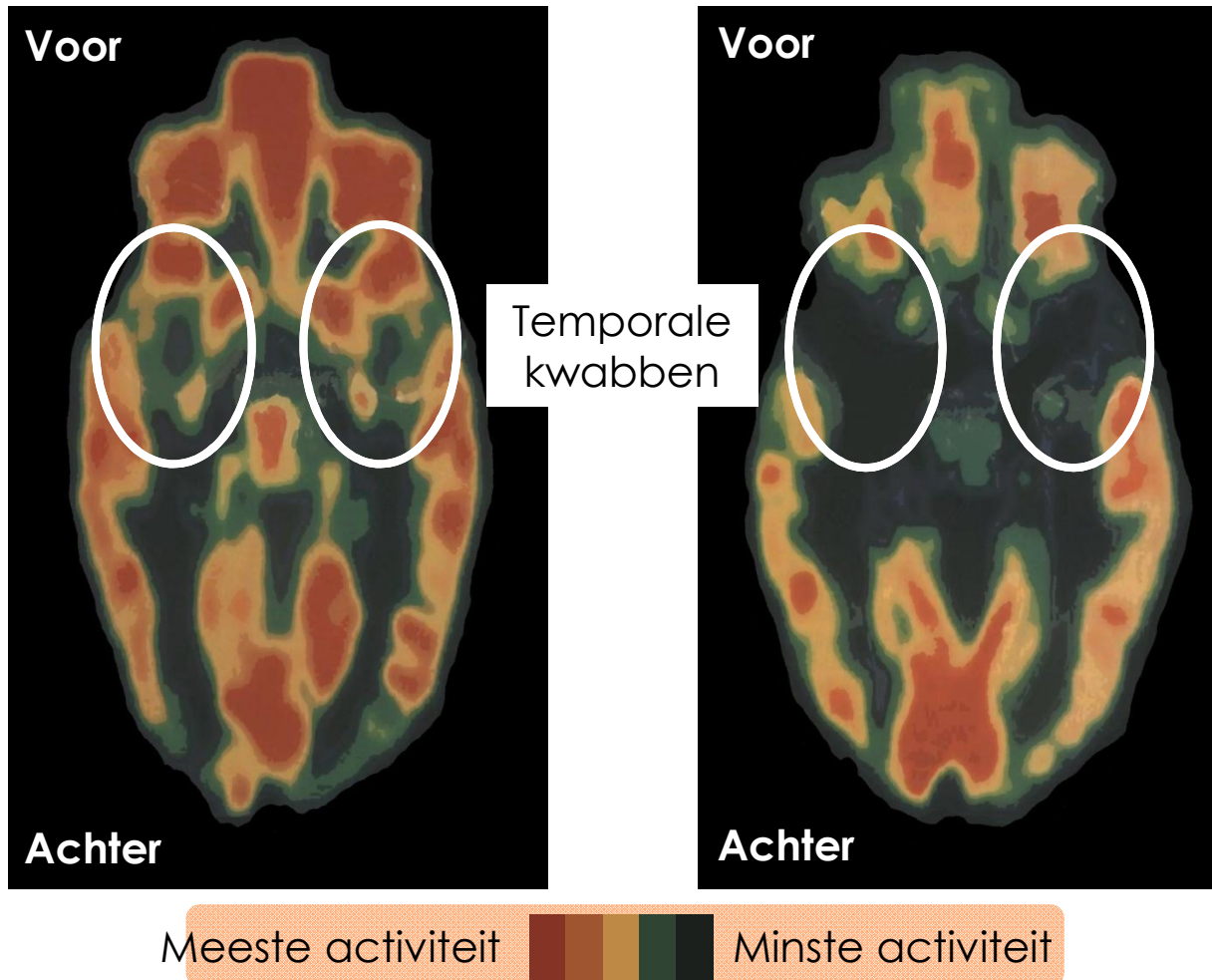
Hersenen ontwikkelen zich non-lineair: er zijn specifieke momenten om verschillende soorten kennis en vaardigheid te leren .

Het brein van een peuter is veel minder actief dan dat van een universitair student.

Wanneer kinderen drie jaar zijn, is hun brein twee keer zo actief als dat van volwassenen. Tijdens de adolescentie loopt het activiteitspeil terug.

EEN GEZOND BREIN VERSUS EEN MISHANDELD BREIN

CENTER FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION

3 Year Old Children

Normal

Extreme Neglect

RISICOFACTOREN

RISICOFACTOREN

ISCPAN

Risicofactoren bij kinderen

- ▶ Leeftijd – jongere kinderen
- ▶ Sekse:
 - meisjes: groter risico kindermoord, seksueel misbruik, educatieve en voedingsverwaarlozing
 - jongens: groter risico lichamelijk misbruik
- ▶ Speciale karakteristieken – tweelingen, kinderen met handicaps, vroeggeboorte, ongewenste zwangerschap

Risicofactoren ouders/verzorgers

- ▶ Jonge leeftijd
- ▶ Alleenstaande ouder
- ▶ Ongewenste zwangerschap
- ▶ Weinig opvoedingsvaardigheid
- ▶ Drug- of alcoholmisbruik
- ▶ Lichamelijke of geestelijke ziekte

Gezins-risicofactoren

- ▶ Overvolle leefomstandigheden
- ▶ Armoede
- ▶ Maatschappelijk isolement
- ▶ Grote spanningen
- ▶ Huiselijk geweld

RISICOFACTOREN

ISCPAN

Maatschappelijke factoren

- ▶ Geen of slecht toegepaste kinderschermingswetgeving
- ▶ Beperkte waarde van kinderen
- ▶ Maatschappelijke acceptatie van geweld (gezin, buurt of samenleving – ook oorlog)
- ▶ Culturele normen
- ▶ Sociale ongelijkheid - armoede

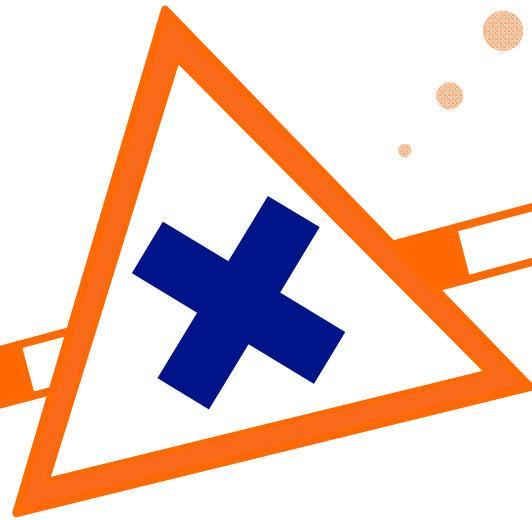
Professionele factoren

Er niet in slagen om:

- ▶ Te erkennen dat kindermishandeling bestaat
- ▶ Kindermishandeling te herkennen en aan te pakken
- ▶ Noodzakelijke hulpverlening aan te bieden aan kinderen en gezinnen
- ▶ Mishandeling te voorkomen
- ▶ Door gezondheid, ontwikkeling en veiligheid te bevorderen
- ▶ Door belangrijke risicofactoren aan te pakken

HEURISTIEK: HET HERKENNEN VAN SCHADE EN GEVAAR

MAPChipp

waar ligt de
grens?

HOE SCHADE EN GEVAAR TE HERKENNEN

vgl. Kindler (2016)

Verwaarlozing en psychische mishandeling worden gekenmerkt door een langdurig traject van cumulerende processen die de ontwikkeling van het kind (dreigen te) beschadigen,

- ▶ Een fenomeen met meer kanten
- ▶ Met veelvoudige facetten
- ▶ Afhankelijk van de leeftijd van het kind en zijn mogelijke beperkingen.

Er is geen duidelijke grens tussen “slechts” onbeantwoorde behoeften en schade/gevaar. De uitdaging ligt in de zorgvuldige beschrijving van:

- ▶ Het niveau van ontwikkeling en de weerbaarheidsstrategieën van het kind
- ▶ Opvallende zaken met betrekking tot verwaarlozing en/of geestelijke mishandeling zowel als mogelijke oorzaak als m.b.t. gevolgen voor opvoeding en zorg in de toekomst
- ▶ De hulpverlening die al wordt verleend en het bestaan of ontbreken van mogelijk veelbelovende verdere interventies

HOE SCHADE EN GEVAAR TE HERKENNEN

vgl. Kindler (2016)

Voortdurende verwaarlozing en/of geestelijke mishandeling komen vaker voor als

- ▶ Er een patroon van afwezige zorg en opvoeding kan worden onderscheiden
- ▶ De discrepantie groter is tussen de behoeften van het kind en de aanwezige zorg en opvoeding
- ▶ Het kind meer is aangewezen op zorg en opvoeding (leeftijd, beperking, etc.)
- ▶ Er zich vaker negatieve signalen en gevolgen voordoen van onvoldoende zorg en opvoeding
- ▶ Er in het verleden veelvuldig kwalitatief goede dienstverlening/interventies plaatsvond met weinig positieve effecten

NB: Verwaarlozing en geestelijke mishandeling zijn patronen die moeten worden gezien in relatie tot de gezinsgeschiedenis. De focus alleen richten op het gedrag van de ouders is meestal niet voldoende maar moet worden gezien in de context van het betreffende kind en zijn of haar situatie.

VERDER LEZEN

- ▶ Butchart, E., Harvey, A. P., Mian, M. & FÜRniss, T. (Eds.) (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
- ▶ Coram Children's Legal Centre, Coram Voice, European Roma Rights Centre, Child Law Clinic, & Family Child Youth Association (2016): *Unlocking Children's Rights; Strengthening the capacity of professionals in the EU to fulfill the rights of vulnerable children*
- ▶ European Commission(2010). *Feasibility Study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*. Brussels.
- ▶ Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. (2002): *World report on violence and health*. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf
- ▶ UN Committee on the Rights of the Child (CRC) General comment No. 13 (2011): *The right of the child to freedom from all forms of violence*. <http://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>
- ▶ UNICEF (2008). *Early Childhood Development: The key to a full and productive life*. <https://www.unicef.org/dprk/ecd.pdf>
- ▶ European Parliamentary Research Service (2014). *Violence towards children in the EU*. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA\(2014\)542139_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/542139/EPRS_IDA(2014)542139_EN.pdf)
- ▶ World Health Organisation (2002). *World Report on Violence and Health*.
- ▶ WHO (2013): *European report on preventing child maltreatment*. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf
- ▶ World Health Organization (1999): *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March 1999*. Geneva. <http://apps.who.int/iris/handle/10665/65900>

COLOFON

- ▶ Dit trainingsmateriaal is ontwikkeld als onderdeel van het project **Multi-disciplinary Assessment and Participation in Child Protection Proceedings: training program with modules and toolbox, international network (MAPChiPP)**.
- ▶ Dit samenwerkingsproject werd **ondersteund door het Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme van de Europese Unie** en uitgevoerd door de German Institute for Youth Human Services and Family Law (Germany), Family Child and Youth Association (Hungary), the Estonian Union for Child Welfare (Estonia), het Nederlands Jeugdinstituut (Netherlands) en Child and Family Training (UK).
- ▶ **Module 03: Abuse, Neglect and Development** werd ontwikkeld onder **verantwoordelijkheid van de Family Child and Youth Association** door Dr. Maria Herczog en Anikó Gyárfás.
- ▶ We willen Dr. Thomas Meysen, Henriette Katzenstein en Dr. Felix Dinger bedanken voor hun grote steun bij het voorbereiden en herzien van het onderhavige materiaal.
- ▶ **© 2017 MAPChiPP project consortium All rights reserved**